

Kood	punktid
------	---------

XXVII AJALOO-OLÜMPIAAD

VII KLASS

Eelvoor 8. veebruar 2020

VIKINGID

60 punkti

8p

1. Viikingite retked

1.1 Kuigi viikingite retki on teada ka varasemast ajast, peetakse just Lindisfarne'i kloostri ründamist 793. a viikingiaja alguseks. Miks? 1p

1.2 Vasta küsimustele, tuginedes kaardile "Euroopa viikingiajal" ja oma teadmistele.

Iga vastuse puhul 3 õiget - 2p, 2 õiget - 1p

a) Millisest kolmest tänapäeva riigist olid viikingid pärit? 2p

.....

b) Nimeta kolm tänapäeva riiki, mis jäid Idateele ehk Austrvegrile. 2p

.....

c) Nimeta kolm piirkonda, mille lääneviikingid avastasid ja/või asustasid, seilates põhja poole. 2p

.....

.....

1.3 Millise tänapäeva riigi valitsejateks kutsuti legendi kohaselt viikingid/varjaagid? 1p

.....

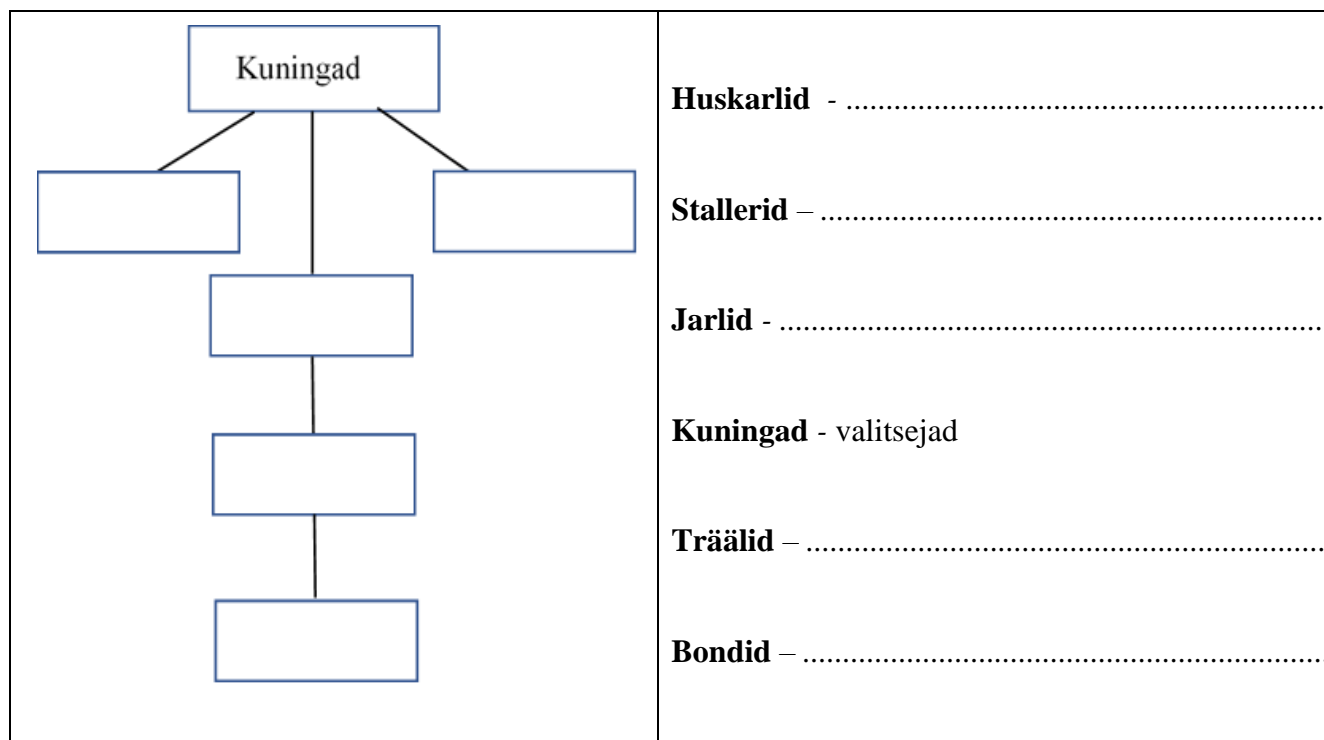
2. Viikingite hierarhia

9p

2.1 Leia eestikeelsete mõistete loetelust õige vaste skandinaaviapärasele mõistetele (üks vaste jääb üle) ja lisa see õigesse kohta. Kirjuta skandinaaviapärase mõiste vasakpoolsel skeemil õigesse kohta. Näidisenä on esitatud mõiste „kuningad“.

Eestikeelsete mõistete loend: ihukaitsjad, preestrid, orjad, vabad maaomanikud/talupojad, sõjaväejuhid, valitsejad, väikekuningad/ülirikud 5p

2.2 Viikingipealike omavaheline läbisaamine võis olla nii hea kui ka halb. Too mõlema variandi juurde selgitav näide. 2p

Hea läbisaamine -

.....

Halb läbisaamine -

.....

2.3 Kui noormees oli jõudnud kilbikandja (kannupoiss) seisusesse, siis kinkis pealik talle kuldse sõrmuse. Mida see kink tähendas/sümboliseeris? 1p

.....

.....

2.4 Selgita ühe näite abil, millel põhineb ajaloolaste arvamus, et viikingi naisel oli mehega peaaegu võrdne staatus. 1p

.....

.....

3. Viikingite välimus¹

3p

3.1 Kunstnik on joonistanud viikingi. Ajalooliselt ei ole pilt tõepärane. Mis on pildil valesti? 1p

.....

.....

.....

.....

¹ FOTO: Mary Evans Picture Library/GROSV/Scanpix

3.2 Viikingitele oli enesestmõistetav, et kord nädalas tuleb kogu mustus maha pesta, seda tehti laugardagr´il (laupäev).

Mida tähendas vananorra keeles sõna „laugardagr“? 1p

3.3 Viikingite hulgas olid väga hinnatud heledad juuksed ja habe. Mis võtet kasutasid viikingid enda blondeerimiseks? 1p

4. Viikingite käsitöö. Kirjuta lause lõppu, kas lause on õige või vale.

4p

Kõik õiged - 4p, 5-6 õiget - 3p, 3-4 õiget - 2p, 2 õiget - 1p

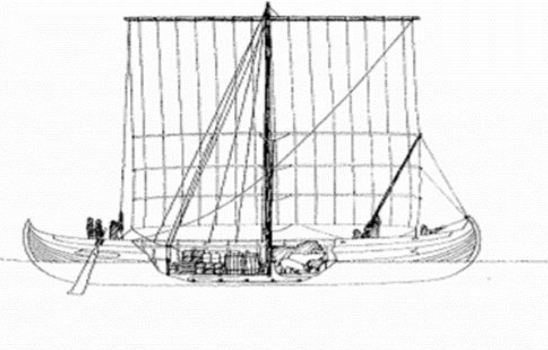
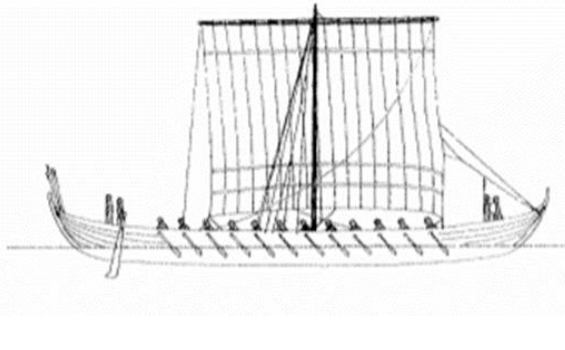
1. Rauda tootmine soomaagist sai Skandinaavia maades alguse viikingiajal. –
2. Hilisviikingiajal leidis Eestis seppi, kes valmistasid väga kvaliteetseid relvi, oskasid neid damaskida ja hõbedaga kaunistada. –
3. Skandinaavia maades oli väga levinud luutöö, muuhulgas on leitud hauapanusena vaala abaluust valmistatud triikimislaud. –
4. Luutöö luksuslikumat poolt esindas morsaluu, mida kohapeal kasutati iluesemete, näiteks karbikete nikerdamiseks ja eksporditi töötlemiseks teistesse maadesse. –
5. Nahkesemed olid viikingiajal äärmiselt olulised, aga kuna loomanahk on orgaaniline materjal, siis on nahast esemed vaid harva säilinud. –
6. Kanga värvimiseks kasutati looduslikke, peamiselt taimedest valmistatud värve, mis andsid väga erksaid ja sooje toone. –
7. Viikingid oskasid väga hästi klaasi valmistada, millest tegid oskuslikult värvidega mängides erivärvilisi ja rikkalikult kaunistatud klaasanumaid, mida veeti Skandinaaviast Venemaale ja kaugemalegi. –

5. Viikingite laevad ja kaubandus

5p

5.1 Kirjuta laeva pildi juurde õige laevatüüp. Vastamisel lähtu sellest, milleks laeva kasutati. 2p

	
A.	B.

5.2 Viikingite laevad olid pikkusega võrreldes suhteliselt kitsad ja madala süvisega. Nimeta kaks eelist, mis selline laevakuju andis viikingitele. 2p

- a)
- b)

5.3 Milliste arheoloogiliste leidude põhjal saab järeldada, et Gotland oli viikingiajal oluline ja jõukas rahvusvaheline kaublemiskoht, kust viis läbi kaubatee Skandinaaviast islamimaadeni? 1p

.....

.....

6. Viikingite linnad. Kumba linna iseloomustavad järgmised tunnused/laused?

3p

Kui mõni tunnus/iseloomustus käib mõlema linna kohta, siis tee + märk mõlemasse kasti.

Kõik õiged read - 3p, 3-4 õiget rida - 2p, 2 õiget rida - 1p

Hedeby Taanis	tunnus/iseloomustus	Birka Rootsis
	Kaitsevalli olemasolu	
	Veekogu naabruses	
	Jäeti maha 10. sajandi lõpus ja uueks keskuseks sai Sigtuna.	
	On leitud teadaolevalt suurim viikingite kaubalaev, mis võis transportida kuni 60 tonni kaupa.	
	Kiriku olemasolu	

Berserkid

7.1. Keda/mida tähistati Islandi saagades sõnaga „berserk“? 1p

.....

7.2 Mis oli berserkide roll lahingus? 1p

.....

.....

.....

.....

7.3 Mis relva on kirjeldatud? 1p

Neid relvi hinnati kõigist relvadest kõige enam ja just need relvad olid viikingite relvastuses tehniliselt kõige täiuslikumad ja kunstiliselt kõige viimistletumad. Nende relvade valmistamisel kasutasid relvasepad mõnikord ka nn keedudamastseerimise teel valmistatud musterterast, et muuta relv kas vastupidavamaks või lihtsalt uhkemaks.

Vastus:

7.4 Viikingid vooderdasid mõõgatupe seestpoolt villaga. Mis oli selle eesmärk? 1p

Vastus:

.....

.....

7.5 Relvade kandmine oli vaba viikingimehe kohustus ja privileeg. Sõdalase varustuses oli neli põhirelva: kirves, mõök, oda ja kilp. Neil kõigil oli tugev sümboolne väärtus, kuna need n-ö seostati jumalate väega. Iga relvaga seostati mõnda kindlat jumalat. **Millist relva millise jumalaga seostati? Ühenda paarid. Kirjuta õige täht õige numbri ette.** Kõik õiged 3p, kolm õiget – 2p, kaks õiget – 1p

õige täht	relv	jumal
	1. kilp	A. Odin
	2. kirves	B. Freyr
	3. oda	C. Thor
	4. mõök	D. Freya

8. Viikingite sihtmärgid ja taktika

4p

8.1 Suuremad vaimulikud keskused olid kohad, mis tõmbasid viikingeid ligi. Vaimulike keskuste kaudu võisid viikingid oma rüüsteretkedel teenida suurt kasu ka ilma sõdimata. **Selgita kahe näite abil, miks viikingid jätsid mõnikord hooned hävitamata ja kloostrielanikud ellu.** 2p

Näide:

.....

.....

Näide:

.....

.....

8.2 Eristatakse kahte tüüpi viikingeid - lääneviikingid ja idaviikingid. Lääneviikingeid peetakse sõjakamaks ja vägivaldsemaks kui idaviikingeid. Miks see nii oli? 1p

.....

.....

.....

8.3 Pildil on Canterburys asuv “Codex Aurelius”, mis sisaldab nelja evangeeliumi ja on kirjutatud 8. saj keskel. Hiljem on sinna lisatud lehekülg, kus mainitakse viikingeid. Mis seos oli viikingitel selle raamatuga? 1p

.....

.....

.....

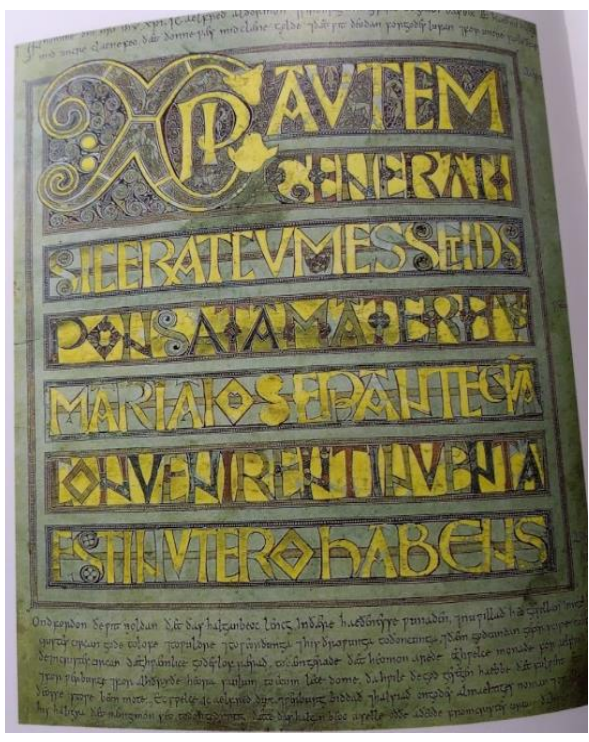
.....

.....

.....

.....

.....

9. Viikingite religioon

6p

9.1 Ühenda paarid. Kirjuta õige täht õige numbri ette. Üks mõiste jääb üle. 3p

Kõik õiged 3p, 3 õiget – 2p, 2 õiget - 1p

1. Asgard	A. Lahingus langenute asupaik
2. Valhalla	B. Seal elasid jumalad
3. Yggdrasil	C. Maailmalõpulahing, jumalate ja hiitude vaheline lõppvõitlus
4. Ragnarök	D. Lahingujumala naissoost abiline
5. Valküür	

9.2 Mis jumalat on kirjeldatud? Lisa lünka õige jumala nimi. 3p

a) Ta pantis ühe oma silma sõõmu eest tarkuseallikast ja laskis end üles puua, et mõista ja omandada ruunides peituv maagiline jõud. Ta oli lahingujumal, kes võis muuta enda kuju ja salakavalalt petta, samuti oli ta luule ja veel paljude eluvaldkondade jumal. –

b) Ta oli viikingite panteoni tähtsuset teine jumal, kes tappis hiide oma maagilise vasaraga. Ta oli otsekohene ja usaldusväärne ning valmis kõiges võistlema. –.....

c) Viikingite kolmas tähtsam jumal oli viljakusjumalate ülem, armastus- ja viljakusjumalanna vend. Ta oli hea ilma jumal, mida läks tarvis saagikoristamisel ja üldse saagi saamiseks, mistõttu teda seostati ka jõukuse ja heaoluga üldiselt. –

10. Viikingiaegne Eesti

11p

10.1 Vasta küsimustele pildi ja oma teadmiste põhjal. 2p

Eesti ajaloo atlas lk. 35

Tekst kivil: „Ragnfrid lasi püstitada selle kivi Björnile “

a) Mis kiviga on tegemist?

.....

b) Miks on see kivi pühendatud Björnile?

.....
.....
.....
.....

10.2 Vali loetelust, millise viikingikuninga tegevust on kirjeldatud. Lisa õige nimi lünka

Üks nimi jääb üle. 3p

Loetelu: **kuningas Olav Tryggvasson, kuningas Erik, kuningas Ingvar, kuningas Olaf Püha.**

a) Yngligite saaga kirjeldab, et oletatavasti 600. aasta paiku tegi Rootsit valitsenud kuningas sõjakäigu Läänemaale, seejuures olevat rüüstatud kohta nimega Stein. Kuid siis jõudis kohale arvukas eestlaste vägi, rootslased aeti minema ning kuningas tapeti. Ta olevat maetud merekaldale kalmukünka alla. –

b) Tema kohta öeldakse ühes saagas, et aastal 1008 olevat see Norra kuningas üritanud vallutada Saaremaad. Ootamatult tabatud saarlased olevatki nõustunud makse maksma, seejärel aga kogunud kokku sõjaväe ning rünnanud. Kuningas sai saarlastest küll jagu, kuid loobus nende anastamise plaanidest ja sõitis koju. –

c) Selle Norra kuninga lapsepõlvest pajatab saaga, et 967. aastal sõitis tollal kolmeaastane kuningas koos oma emaga kaupmeeste seltsis Novgorodi onu juurde, kui neid merel ründasid eesti mereröövlid. Kuningas sattus oma emast lahku ning müüdi koos kahe kaaslasega eestlastele. Kuningas kasvas Eestis üles ja vabanes alles kuue aasta pärast, kui tema onu teda juhuslikult turul silmas ning tema ja Torgilsi vabaks ostis. –

10.3 Seoses looduslike protsessidega toimus 10. sajandil kaubateede ümberpaiknemine. Birka ja Ahvenamaa kaotasid oma tähtsuse, esile tõusis Gotland. Muutused toimusid ka Eesti aladel. Seni tähtsad sadamakohad tänapäeva Keila ja Vääna jõe alamjooksu piirkonnas (Vomentagana) jäeti maha. Tähtsaks muutus Jägala ja Pirita jõe vaheline ala, kust on leitud palju 11. sajandist pärinevaid aardeleide. **Mis looduslik protsess seda põhjustas?** 1p

.....

10.4 Eesti põhjarannikul ja ka Peipsi idakaldal paiknesid linnusasulad, mis olid seal juba eelviikingiajal, kuid saavutasid viikingiajal oma hiilguse ja võimsuse. Asulad ei paiknenud otse rannikul, vaid mõned kilomeetrid sisemaal jõesuudmest eemal. **Too välja üks põhjus, miks viikingid peatusid neis linnusasulates.** 1p

.....

.....

10.5 Aardeleidude kaardi põhjal paiknevad 9.-10. sajandi leiud rannikupiirkonnas. Ainus erand on Emajõe joon Peipsi järvest kuni Põltsamaani. Kõige rohkem on aardeid leitud Tartu ümbrusest. Selle põhjal on võimalik järeldada, et Tartus oli viikingiajal väga oluline sadam.

Millega seoses toimus Tartu esiletõus sadamana? 1p

.....
.....

10.6 Salme laevade leidmine 2008. ja 2010. a on olnud erakordne sündmus viikingiaja uurijate ja huviliste seas. Laevamatuseid on leitud nii Eestist kui ka Skandinaaviast varemgi, kuid Salme leiud on erakordselt informatiivsed. **Mis on Salmest leitud laevamatuste juures teisiti kui enamike teiste leitud laevamatuste puhul? 1p**

.....
.....
.....

10.7 Loe teksti ja too välja kaks asjaolu, mille põhjal arvatakse, et üks sõjameestest on olnud kuningas. 2p

Salme laevad on aastatest 700–750 ja seega tõenäoliselt vanimad Läänemere äärest avastatud purjelaevad. Ajaloolaste arvates on sealsesse ühishauda maetud Skandinaavia päritolu ülikud oma kaaskondsetega. Esimesest laevast leiti 7 mehe luustikud ja nendega oli kaasa pandud 71 vaalaluust mängunuppu ja kahe jahikulli ilma peata skeletid. Teisest laevast leiti 36 skeletti, 40 mõõka, 14 kilpi, mis katsid surnukehi, ja 251 mängunuppu, mille hulgast kuningat tähistanud tihvtiga nupp oli ühele surnule suhu asetatud. Lisaks oli talle kaasa pandud rikkalikult esemeid, mille hulgas oli kullatud pronksist käepidemega mõök. Kõik laevast leitud kallimad mõõgad olid kas katki murtud või kokku väänatud.

- a)
-
- b)
-

Illustratsioonid

Ülesanne 1.2 - Põhjamaade ajalugu. Sulev Valdmaa. Avita, 1998. Lk 31

Ülesanne 2.1 - Avastusretk viikingite maailma. Richard Hall. Koolibri, 2008. Lk 33

Ülesanne 3 - FOTO: Mary Evans Picture Library/GROSV/Scapix

<https://heureka.postimees.ee/4148673/viis-asja-mida-sa-ilmselt-viikingite-kohta-varem-ei-teadnud>

05.07.2019

Ülesanne 5.1 – Avastusretk viikingite maailma. Richard Hall. Koolibri, 2008. Lk 55

Ülesanne 7 – Avastusretk viikingite maailma. Richard Hall. Koolibri, 2008. Lk 70

Ülesanne 8.2 – Avastusretk viikingite maailma. Richard Hall. Koolibri, 2008. Lk 74

Ülesanne 10.1 – Eesti ajaloo atlas. Aivar Kriiska, Andres Tvauri, Anti Selart, Birgit Kibal, Andres Andresen, Ago Pajur. Avita 2007. Lk. 35.